

FOLKETINGET

Håndtering af COVID-19 i foråret 2020

PROBLEM

Hvordan håndterede Danmark første fase af covid-19-krisen, og hvad har vi lært?

EMNER

- Udredningsopgaven
- Forløbet
- Krisehåndteringens organisation
 - Regeringen og centraladministrationen
 - Folketinget
- Vurderingerne
- Vores forslag – og erfaringerne siden foråret 2020
- Hvornår slutter krisen?
- Nye knive i undersøgelseskuffen

UDREDNINGSOPGAVEN

- UFO Beretning 04 af 23.06. 2020
- Kortlægning og analyse, vurdering og anbefalinger af covid-19-krisens første fase
- Ingen retlige vurderinger af ansvarsforhold – intet individfokus
- Udredningsgruppen nedsat umiddelbart efter UFO-beretning
- Frist til udgangen af januar – og vi afleverede vores rapport den 29. januar 2021
- UFO undervejs med en opfølgende beretning

FORLØBET I HOVEDTRÆK

Tre faser:

- Overvågning fra årsskiftet til 26.02. 2020
- Inddæmning fra 27-02. til 10.03. 2020
- Nedlukning fra 11.03. til midten/ultimo april 2020

Vores analyse:

- Genskabelse af situationen, som den tegnede sig for politikere og embedsmænd - undgå bagklogskab
- Kortlægning af beslutningsforberedelse, - grundlag og -proces forud for
 - Delvis nedlukning
 - Udvikling teststrategi
 - Økonomiske hjælpepakker
- Ikke beskæftiget os med forløbet siden maj 2020

KRISENS ORGANISATION: REGERINGEN

- Det starter inden for normalorganisationen: Regeringens sikkerhedsudvalg 27.02. 2020
- Det fører hurtigt over i en særlig covid-19-organisation under statsministerens ledelse med justitsministeren, sundhedsministeren og finansministeren som nøgleaktører
- En tæt sammenvævning af politiske og administrative niveau med Statsministeriet som central tovholder
- Til en vis grad en regeringens inderkreds snarere end ressortbestemt kreds

KRISENS ORGANISATION: CENTRALADMINISTRATIONEN

- En meget omfattende opgave
- Hvor der omkring 01.03.2020 etableres en særlig covid-19-organisation
 - NOST tilføjes NOST+
 - En AC-gruppe under Justitsministeriet gøres til koordinationsknudepunkt
 - Justitsministeriet (med Sundhedsministeriet) og Erhvervsministeriet (med Finansministeriet) bliver nøgleministerier
 - Statsministeriet bestillende instans i initiering, samordning og opfølgning
 - Sundhedsministeriet og specielt Sundhedsstyrelsen og Statens Seruminstitut deltager som 'leverandører' i denne proces
 - Sundhedsstyrelsen samtidig bindeled til først og fremmest regionerne

KRISENS ORGANISATION: BÆRENDE RATIONALE

- Regeringens styrer ud fra et forsigtighedsprincip med fokus på covid-19's folkesundhedsmæssige konsekvenser
- Sundhedsstyrelsen rådgiver ud fra et proportionalitetsprincip, som holder covid-19-tiltagene op mod deres konsekvenser for sundhedsvæsenet og samfundet i øvrigt – på brede kriterier
- Samfundsøkonomiske hensyn underordnede, for så vidt en koste-hvad-det-vil-tankegang er lagt til grund for indsatsen
- Alt sammen stærkt præget af betydelige usikkerheder med hensyn til pandemiens karakter, udvikling og samfundsmæssige konsekvenser
- Forsigtighed og proportionalitet kan lyde som overvejelser af retlig karakter, men der er tale om grundlæggende politiske prioriteringer
- Adskillelse af folkesundhedsmæssig indsats fra økonomiske hjælpepakker

KRISENS ORGANISATION: FOLKETINGET

- Regeringens skift til aktiv strategi den 27.02. 2020 forudsætter hurtig handling
- Gælder også Folketinget med
 - Hasterevision af epidemiloven 12.03. og på ny ultimo marts – forberedt i løbet af ganske få dage i Justitsministeriet og Sundhedsministeriet
 - Forberedelse af hjælpepakker baseret på mange (marts-oktober: 101) aktstykkebevillinger
- Forudsætning om varig revision af epidemiloven i løbet af efteråret 2020
- 61 politiske aftaler om hjælpepakker, som i høj grad bliver til i særskilt regi af Erhvervsministeriets corona-taskforce

VURDERINGER: SUNDHEDSFAGLIG RÅDGIVNING

- SST's og SSI's rådgivning er efterspurgt
- Bliver leveret med udgangspunkt i relevant og tilgængelig viden på relevante tidspunkter
- Bliver også formidlet med omhu - usikkerheder og tidspres taget i betragtning
- SST insisterer på egen rolle som faglig styrelse, der fremlægger egne faglige vurderinger - altså 'free and frank advice'
- Som krisen skrider frem en sprække mellem SST og SSI, som står for prognosearbejdet, og som udarbejder prognoser i tæt samspil med først og fremmest Statsministeriet
- Statsministeriet også den årvågne udfordrer af erfaringsbunden rådgivning
- Svag inddragelse af ekstern rådgivning og regioner kendetegner denne fase

VURDERINGER: RETLIGE ASPEKTER

- Gældende epidemilov 'forældet'
- Man kunne have lappet, men vælger vidtgående ændring i hastelovsprocedure
- Man er nok opmærksom på de vidtgående beføjelser, men vælger at gå videre med solnedgangsklausul og parlamentarisk følgegruppe
- Politisk forsigtighedsprincip og prioritering af covid-19-indsatsen slår igennem over for retssikkerhed og retsbeskyttelse, f.eks. i form af stærk derogation og manglende forudsigelighed mht til retstilstand for borgere og virksomheder
- Tidspres fører til svigtende gennemarbejdning

VURDERINGER: PÅVIRKNING AF SUNDHEDSVÆSENET

- Faktisk opmærksomhed på belastning af sygehuse, specielt infektionsmedicin og intensiv- og respirator kapacitet
- SST lægger klar og tydelig vægt herpå i styrelsens rådgivning – men i høj grad også på konsekvenserne for andre patientgrupper og andre dele af sundhedsvæsenet
- SSI's prognoser bliver til i tæt samspil med Statsministeriet
- Baseret på værste-fald-scenarier
- Uden justering for nedlukningseffekt og adfærdstilpasninger
- Fører til overskydende kapacitet på covid-19-relevante enheder og aflysninger og udskydelser på andre områder samt også uudnyttet kapacitet her

VORES FORSLAG: KRITERIER

- Forenelige med dansk parlamentarisk demokrati med ministerstyre
- Ingen nye myndighedsorganisationer og store reorganiseringer
- Respektere begrænsninger på politikeres, embedsmænds og sundhedsfaglige eksperters viden og kapacitet for problembearbejdning
- Anerkender her usikkerheden i specielt den tidlige fase
- Regeringens og administrationens bemærkelsesværdige mobiliserbarhed og omstillingsevne

FORSLAGENE

- Sektoransvarsprincippet styrke fastholdes
- NOST – en operativ og ikke en strategisk policyenhed
- Decentralisering og pluralisme – derfor forslag om etablering af en række specialiserede eksterne fagpaneler og rådgivningsfora
- Et logisk led heri er en genovervejelse af offentlighed omkring ministerielt beslutningsgrundlag – udvide regler på miljøområdet til også at gælde epidemilov
- Styrke Folketingets kontrol- og inddragelsesmuligheder – som skitseret i aftale om epidemilov af 18.12. 2020
- Og erfaringerne siden:
 - På godt – lagt op til og effektueret inddragelse af Folketinget gennem epidemiudvalg
 - På ondt – rådgivningsorganisationen i form af epidemikommissionen og den faglige referencegruppe er svag – og ingen skridt til styrkelse af samspil med regionale niveau

HVORNÅR SLUTTER KRISEN?

- Udredningens kriedefinition: Uventet, uforudset og potentielt skadevoldende hændelsesforløb på samfundsniveau på både kort og langt sigt
- Forløbet mellem årsskiftet 2019-20 og maj 2020 har disse karakteristika
- Men giver det i april 2021 mening fortsat at tale om krisehåndtering?
- Har ikke svaret, men aner et mønster, hvor man siden august 2020 og frem til i dag er fortsat i spor med mange hastetiltag, præget af politisk improvisation og måske selvskabt tidspres
- Med risiko for beslutninger truffet på mere usikkert grundlag end nødigt
- Og hvor muligheden for delegation fra politikere til myndigheder ikke vejer tungt

NYE KNIVE I UNDERSØGELSESSKUFFEN

- Flerårig debat om nye undersøgelsesformer
- Daværende ombudsmand Jørgen Steen Sørensen talte for mellemskarp kniv i skuffen med undersøgelsesredskaber
- Har holdt hårdt, bl.a. på grund af bekymring for embedsmænds retssikkerhed og også nok bekymring hos regeringsbærende partier
- Men covid-19-krisen har løsnet for fronterne med UFO B 3 21.12. 2020):
 - Folketinget: Granskningsudvalg (+ epidemiudvalg for kontrol med/inddragelse i udnyttelse af bemyndigelser)
 - Granskningskommissioner = undersøgelseskommissioner
 - Advokatundersøgelser – politisk opgraderet
 - Ekspertudredninger à la covid-19
- På skriftligt grundlag eller med afhøringer og/eller interview?
- Min egen vurdering: En styrkelse af svag parlamentarisk kontrol – og afhøringer overvurderet i forhold til begivenhedsnær dokumentation